

Gjennomgang av bostøtten

Mandat for ekspertgruppe

Formål

Formålet med ekspertgruppen er å

- evaluere dagens bostøtteordning, herunder samspillet med andre statlige og kommunale velferdsordninger, og
- foreslå innretningen på den fremtidige bostøtteordningen.

Bakgrunn

Mål

Det er et nasjonalt mål at alle skal bo godt og trygt. Det å ha et tilfredsstillende sted å bo, er et grunnleggende behov alle har, og en forutsetning for god livskvalitet. Ustabile og dårlige boforhold gir uheldige konsekvenser for den enkelte og kan ha negativ innvirkning på helse, utdanning og arbeid. Barnefamilier er en særlig viktig målgruppe. Forskning de siste årene har vist at boligen er viktig for barns oppvekstvilkår og har innvirkning på barns senere utdanning og livssituasjon (Simson, K. og J. Umlijs (2019) Boforhold og velferd. Oslo. Institutt for samfunnsforskning). Bostøtten skal legge til rette for at husstander med lav inntekt og høye boutgifter har anledning til å skaffe seg og beholde en egnet bolig. Virkemidlet støtter med dette opp om bærekraftsmålene om å utrydde fattigdom (mål 1), god helse og livskvalitet (mål 3), redusere ulikheten i samfunnet (mål 10), og målet om bærekraftige byer og samfunn (mål 11).

Dagens ordning

Bostøtten er rettighetsbasert. Hver måned mottar 80-90 000 husstander bostøtte. Ni av ti er leietakere. Rundt 30 % er barnefamilier. Bevilgningen i 2020 er på 3,4 mrd. kroner, etter en midlertidig styrking på 500 mill. kroner i forbindelse med koronasituasjonen. Om lag 83 000 husstander var før styrkingen forventet å få bostøtte hver måned, med et gjennomsnittlig utbetalt beløp på vel 2 800 kroner. Fra april til oktober ventes om lag 13 000 flere å motta bostøtte, og gjennomsnittsutbetalingen er anslått til 3 200 kroner. Gjennomsnittsinntekten før skatt til mottakerne er mellom 11 000 og 12 000 kroner i måneden.

Bostøtten er geografisk differensiert etter bokostnader og varierer med størrelsen på husholdningen. I tillegg er det innført noen særordninger for utvalgte grupper. Unge uføre får generelt noe lavere egenandel enn andre søkere med samme inntekt. Enslige alderspensjonister får mer støtte enn andre med samme inntekt, og uføretrygdede og alders- og etterlattepensjonister får på visse vilkår lagt et sjablongbeløp for oppvarming til de øvrige boutgiftene når bostøtten beregnes. Husstander som har spesialtilpasset bolig på grunn av funksjonshemming, kan få godkjent høyere boutgifter enn andre. Mens alle som bor sammen, vanligvis regnes som samme husstand, kan personer som bor i bokollektiv av helse- eller sosialfaglige årsaker få bostøtte på individuelt grunnlag. Husbanken forvalter ordningen, og kommunene bistår publikum med å søke bostøtte og kontrollerer nye søknader.

Etter en større revisjon av bostøtteordningen i 2009 fikk alle typer husstander rett til bostøtte så lenge inntekter og boutgifter ga grunnlag for det, og boligen tilfredsstilte visse funksjonskrav. Begrunnelsen for omleggingen var at bostøtten i større grad skulle bidra til å nå de boligpolitiske målene om å redusere antall vanskeligstilte på boligmarkedet og få slutt på bostedsløshet, og slik være et ledd i arbeidet mot fattigdom.

Fra 2017 ble inntektsgrunnlaget for beregningen av bostøtte endret fra 1-2 år gamle ligningstall til oppdaterte månedlige inntektstall fra a-ordningen. Dette gjør at bostøtten til enhver tid er bedre tilpasset søkeres reelle økonomiske situasjon. Det ga færre mottakere, men også færre krav om tilbakebetaling. Modellen for prisjustering ble lagt om fra 2017, for å legge til rette for at realverdien av bostøtten opprettholdes år for år.

Fra 2014 ble det mulig å søke om bostøtte digitalt. I 2019 var 68 % av alle søknader om bostøtte digitale.

Ekspertgruppen skal vurdere:

1. *Måloppnåelsen for ordningen.* Ekspertgruppen skal vurdere hvordan dagens bostøtte når målet om at husstander med lav inntekt og høye boutgifter har en egnet bolig. Ekspertgruppen skal videre vurdere betydningen bostøtte har for andre velferdsområder som helse, utdanning og arbeid. Ekspertgruppen skal også vurdere bostøttens effekt på mottakernes arbeidsdeltakelse og aktivitet. I tillegg skal ekspertgruppen vurdere om det er andre ordninger som kunne nådd målet mer effektivt.
2. *Samspillet med andre offentlige virkemidler og hensiktsmessig forvaltningsnivå.* En del av bostøttemottakerne har i tillegg til utfordringer med boforholdet, andre sosiale utfordringer og tjenestebehov. Mange kommuner bruker betydelige midler til boligsosiale formål, dels over sosialhjelpsbudsjettet og dels gjennom egne kommunale bostøtteordninger. Ekspertgruppen skal se på hvordan bostøtten virker sammen med de kommunale ordningene, herunder hvorvidt de ulike ordningene påvirker hverandres måloppnåelse positivt eller negativt. Ekspertgruppen skal også vurdere om kommunen eller staten har best forutsetninger for å forvalte bostøtten.
3. *Fremtidig innretning av ordningen, både endringer i dagens ordning og eventuelt en ny innretning.* Utgangspunktet er at det skal være en offentlig rettighetsordning rettet mot husholdninger med lave inntekter og høye boutgifter. Et relevant spørsmål er i hvor stor grad bostøtten bør differensiere mellom ulike behov og grupper. Følgende kriterier skal legges til grunn for innretningen:
 - Treffsikker
 - Brukervennlig
 - Enkelt regelverk
 - Effektiv og sikker forvaltning, herunder minimere misbruk

Ekspertgruppen skal drøfte om og eventuelt hvordan ordningen skal ta hensyn til

- om boligen er leid eller eid,
- om boligen ligger i pressområder eller distriktene,

- om mottaker er på trygd eller i arbeid,
- størrelsen på husholdningen, eventuelt antall barn,
- om mottaker er varig eller midlertidig vanskeligstilt,
- om mottaker har behov for andre offentlige velferdstjenester i tillegg til boligstøtte og i tilfelle hvordan samordning bør foregå
- kommunens versus statens rolle
- om endringer i strømpriser i større grad skal reflekteres i nivået på bostøtte

Ekspertgruppen skal også vurdere om bostøtten bør utformes som en generell rettighetsordning, som i stor grad lar seg automatisere, eller som en finmasket ordning med rom for skjønnsvurderinger.

Gjennomføring

Ekspertgruppen skal følge retningslinjene i utredningsinstruksen, herunder vurdere økonomiske og administrative virkninger av eventuelle forslag. Ekspertgruppen skal legge frem minst ett provenynøytralt alternativ. Ekspertgruppen vil få et eget sekretariat. Ekspertgruppen skal ha en åpen arbeidsform og skal legge til rette for innspill fra kompetansemiljøer, brukerrepresentanter, kommuner og andre som kan ha relevante innspill.

Utvalget skal levere sin rapport til kommunal- og moderniseringsdepartementet innen 1. februar 2022.